

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2023/200

Karar Sayısı : 2024/103

Karar Tarihi : 9/5/2024

R.G.Tarih-Sayı : 22/10/2024-32700

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 18/2/1965 tarihli ve 538 sayılı Kanun'un 114. maddesiyle değiştirilen 278. maddesinin üçüncü fıkrasının 9/11/1988 tarihli ve 3494 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı bendinde yer alan "...evlat edinenle evlatlık..." ibaresinin Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Tasarrufun iptali davasında verilen kararın istinaf incelemesinde itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 278. maddesi şöyledir;

"İvazsız tasarrufların butlanı:

Madde 278 – (Değişik: 18/2/1965-538/114 md.)

Mütat hediyeler müstesna olmak üzere, hacizden veya haczedilecek mal bulunmaması sebebiyle acizden yahut iflasın açılmasından haczin veya aciz vesikası verilmesinin sebebi olan yahut masaya kabul olunan alacaklardan en eskisinin tesis edilmiş olduğu tarihe kadar geriye doğru olan müddet içinde yapılan bütün bağışlamalar ve ivazsız tasarruflar batıldır.

Ancak, bu müddet haciz veya aciz yahut iflastan evvelki iki seneyi geçemez.

Aşağıdaki tasarruflar bağışlama gibidir.

1. (Değişik : 9/11/1988-3494/53 md.) (İptal ibare: Anayasa Mahkemesi'nin 16/12/2021 tarihli ve E.: 2021/52, K.: 2021/97 sayılı Kararı ile.) (İptal ibare: Anayasa Mahkemesi'nin 26/1/2022 tarihli ve E.: 2021/9, K.: 2022/4 sayılı Kararı ile.) fîru, (İptal ibare: Anayasa Mahkemesi'nin 11/7/2018 tarihli ve E.: 2018/9, K.: 2018/84 sayılı Kararı ile.) (...) (İptal ibare: Anayasa Mahkemesi'nin 26/1/2022 tarihli ve E.: 2021/9, K.: 2022/4 sayılı Kararı ile.) evlat edinenle evlatlık arasında yapılan ivazlı tasarruflar,

2. Akdın yapıldığı sırada, kendi verdiği şeyin değerine göre borçlunun ivaz olarak pek aşağı bir fiyat kabul ettiği akitler,

3. Borçlunun kendisine yahut üçüncü bir şahıs menfaatine kaydı hayat şartıyla irat ve intifa hakkı tesis ettiği akitler ve ölünceye kadar bakma akitleri,"

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan

GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 18/1/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünülür:

A. Anlam ve Kapsam

3. 2004 sayılı Kanun'un 277 ila 284. maddelerinde tasarrufun iptali davalarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 277. maddesinde iptal davasından anlaşılması gerekenin Kanun'un 278., 279. ve 280. maddelerinde yazılı tasarrufların butlanına hükmedilmesi olduğu belirtilmiştir.

4. Kanun'un "*İvazsız tasarrufların butlanı*" başlıklı 278. maddesinin birinci fıkrasında mutad hediye istisna olmak üzere hacizden veya haczedilecek mal bulunmaması sebebiyle acizden yahut iflasın açılmasından haczin veya aciz vesikası verilmesinin sebebi olan yahut masaya kabul olunan alacaklardan en eskisinin tesis edildiği tarihe kadar geriye doğru olan süre içinde yapılan bütün bağışlamaların ve ivazsız tasarrufların batıl olduğu düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında da batıl olacak bağışlamaların ve ivazsız tasarrufların belirlenmesinde birinci fıkra bağlamında dikkate alınacak sürenin haciz veya aciz yahut iflastan önceki iki yılı geçemeyeceği hükme bağlanmıştır.

5. Bağışlama gibi kabul edilen tasarruflar ise maddenin üçüncü fıkrasında ayrıca sayılmıştır. Anılan fıkranın (1) numaralı bendinde bazı hısımlar arasında yapılan ivazlı tasarrufların bağışlama gibi kabul edileceği belirtilerek fûru ile evlat edinen ve evlatlık arasında yapılan ivazlı tasarrufların bu kapsamda olduğu hükme bağlanmıştır. Söz konusu bentte yer alan "*...evlat edinenle evlatlık...*" ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

6. Evlat edinme, evlat edinen ile evlatlık arasında kurucu nitelikteki mahkeme kararıyla oluşan hısımlık ilişkisini ifade etmektedir. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 282. maddesinin üçüncü fıkrasında soybağının ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulabileceği öngörülmüştür.

7. İtiraz konusu kuralla tasarrufun iptali davası yönünden borçlunun evlat edineni veya evlatlığı ile yaptığı ivazlı tasarruflar bağışlama olarak kabul edilmiş; 2004 sayılı Kanun'un 278. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında belirtildiği şekilde haciz, aciz veya iflas hâlinde haczin veya aciz vesikası verilmesinin sebebi olan veya iflas masasına kabul olunan alacaklardan en eskisinin tesis edildiği tarihe kadar geriye doğru olan süre içinde ve her hâlükârda haciz, aciz veya iflastan önceki iki yıl içinde yapılmış olan bu tür tasarrufların batıl olduğu hükme bağlanmıştır.

B. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralla evlatlık ve evlat edilen arasında yapılan ivazlı tasarrufların kesin olarak bağışlama gibi kabul edildiği, bu hususta taraflara iddia ve savunmada bulunma, ispat yönünden delil, bilgi ve belge sunma imkânı tanınmadığı, bu durumun mülkiyet hakkının ve hak arama özgürlüğünün ölçüsüz bir şekilde sınırlandırılmasına neden olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. Anayasa Mahkemesince 2004 sayılı Kanun'un 278. maddesinin üçüncü fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan ve itiraz konusu kurala aynı içerikte olup farklı hısımlık ilişkilerini düzenleyen "...neseben veya...", "Karı ve koca ile...", "...usul ve..." ve "...sıhren üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) hısımlar,..." ibarelerinin iptallerine karar verilmiştir (AYM, E.2018/9, K.2018/84, 11/7/2018; E.2021/52, K.2021/97, 16/12/2021; E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022).

10. Anılan kararlarda öncelikle karı ve koca, usul ve neseben veya sıhren üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) hısımlar arasında gerçekleşen ivazlı tasarrufları bağışlama gibi kabul eden ibarelerin etki ve sonuçları da gözetildiğinde mülkiyet hakkı ile hak arama özgürlüğüne sınırlama getirdiği tespit edilmiş; Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddeleri gereğince mülkiyet hakkının ve hak arama özgürlüğünün sınırlanabilir bir hak olduğu ancak sınırlamanın kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerektiği belirtilmiştir (AYM, E.2018/9, K.2018/84, 11/7/2018, §§ 20-25; E.2021/52, K.2021/97, 16/12/2021, §§ 11-12; E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, §§ 29, 30).

11. Anayasa Mahkemesi düzenlenen hısımlık ilişkilerinin mahiyeti, kapsam ve sonuçları itibarıyla ibarelerin belirli ve öngörülebilir olduğunu belirterek alacaklıya ispat kolaylığı sağlayan ibarelerin borçlunun alacaklılarından mal kaçırmasını ve alacağın tahsiline yönelik çabaların sonuçsuz kalmasını önlemeyi amaçladığını, bu yönüyle meşru bir amacının bulunduğunu değerlendirmiştir (AYM, E.2018/9, K.2018/84, 11/7/2018, §§ 25, 26; E.2021/52, K.2021/97, 16/12/2021, §§ 15-18; E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, §§ 33-36).

12. Anılan kararlarda ölçülülük ilkesi yönünden yapılan değerlendirmede ise ibarelerin yer aldığı maddede borçlunun bazı yakın hısımları ile yaptığı ivazlı tasarrufların başka hiçbir şarta tabi olmaksızın bağışlama olduğu kabul edilirken bu hususun aksinin iddia ve ispat edilmesi mümkün olmayan bir olgu olarak düzenlendiği, tasarruf konusu malın değerinin tam olarak veya fazlasıyla ödenmesi, tasarruf işleminin borçlunun alacaklılarının da menfaatine olması, alacaklıların tasarruf işlemi dolayısıyla zarar görmemesi, alacaklıların alacağı tahsil ve cebri icra imkânlarının zorlaştırılmamış hatta kolaylaştırılmış olması gibi hâllerin dahi bu sonucu değiştiremeyeceği, taraflara belirtilen hususlarda iddia ve savunmada bulunma, bu hususların ispatı yönünden delil, bilgi ve belge sunma imkânı tanınmadığı belirtilerek anılan ibarelerin Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (AYM, E.2018/9, K.2018/84, 11/7/2018, § 29; E.2021/52, K.2021/97, 16/12/2021, § 22; E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 41).

13. İtiraz konusu kural bakımından da Anayasa Mahkemesinin anılan kararlarından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

15. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmekte; 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Anayasa Mahkemesinin gerekli

Esas Sayısı : 2023/200
Karar Sayısı : 2024/103

gördüğü hâllerde, Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

16. 2004 sayılı Kanun’un 278. maddesinin üçüncü fıkrasının (1) numaralı bendinde yer alan “...evlat edinilenle evlatlık...” ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 18/2/1965 tarihli ve 538 sayılı Kanun’un 114. maddesiyle değiştirilen 278. maddesinin üçüncü fıkrasının 9/11/1988 tarihli ve 3494 sayılı Kanun’un 53. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı bendinde yer alan “...evlat edinilenle evlatlık...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE 9/5/2024 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Esas Sayısı : 2023/200
Karar Sayısı : 2024/103

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR